

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректорз науково-
педагогічної роботи

к.х.н., доцент

Пантелеймонов А.В.

«_____» _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Лікувально-оздоровчий туризм

рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
галузь знань	1401 «Сфера обслуговування»
напрям підготовки	6.140103 «Туризм»
вид дисципліни	за вибором
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018/ 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«___» серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Баранова В.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

протокол № 1 від «28» серпня 2018 року

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

_____ Парфіненко А.Ю.
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

протокол №1 від «___» серпня 2018 року

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Лікувально-оздоровчий туризм» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування теоретичних вмінь та навичок використання природно-кліматичних і санаторно-рекреаційних ресурсів курортів, організація санаторно-курортного лікування; отримання майбутніми фахівцями сфери туризму професійних знань у сфері історичного розвитку та сучасного стану санаторно-курортної справи в Україні та світі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є теоретична і практична підготовка майбутніх туризмознавців з питань:

- теоретико-методологічних засад курортної справи;
- особливостей впливу природно-ресурсних факторів на розвиток курортної справи;
- вивчення гідромінеральних природних лікувальних ресурсів;
- ознайомлення з принципами організації курортної справи;
- загальних уявлень про курорти та їх типологію;
- методів санаторно-курортного лікування;
- географії курортів світу та України;
- раціонального використання та збереження курортних ресурсів.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
26 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
13 год.	–
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
51 год.	78 год.
Індивідуальні завдання	
10 год.	10 год.

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- структуру та зміст навчальної дисципліни «лікувально-оздоровчий туризм»;
- основні терміни, поняття і визначення навчальної дисципліни «лікувально-оздоровчий туризм»;
- основні цілющі властивості природних лікувальних факторів, властивостей та механізми їх впливу на організм людини;
- законодавчі акти, що регулюють здійснення курортної діяльності в Україні;
- діяльність лікувально-оздоровчої та курортної інфраструктури;
- вплив природно-ресурсних факторів на розвиток лікувально-оздоровчої та курортної справи;
- питання санітарної охорони курортів;
- основні типи природних лікувальних чинників, їх поширення по території України та вплив на здоров'я й самопочуття людини при використанні у лікувальних технологіях курортних установ;
- принципи розміщення і функціонування курортів і санаторно-курортних закладів, а також закономірності формування курортно-рекреаційних районів на території України;

- інноваційні методи та технології, що використовуються для покращення стану здоров'я на курортах світу та в Україні;
- основні тенденції розвитку курортів світу.

уміти:

- вивчати попит населення у санаторно-курортному лікуванні;
- знаходити курортні ресурси;
- вивчати можливості використання курортних факторів з метою туризму, рекреації, лікування та профілактики на курортах;
- організовувати туризм, рекреацію, лікування та профілактику на курортах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Історія розвитку лікувально-оздоровчого туризму

Вступ до дисципліни: поняття, предмет, мета, завдання, структура дисципліни. Лікувально-оздоровчий туризм як вид науково-практичної діяльності у складі курортної справи. Місце санаторно-курортного комплексу в сфері надання послуг населенню. Взаємозв'язок курортної справи з іншими видами діяльності.

Зародження і розвиток курортів. Середньовіччя. Новий час. Новітній час. Курортна система України. Перспективи розвитку санаторно-курортної справи.

Лікувальний туризм: визначення та сутність. Фізико-географічні фактори лікувального туризму. Природні лікувальні (цілющі) ресурси.

Тема 2. Фактори розвитку лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму

Природні лікувальні фактори у поєднанні з фізико-терапевтичними та медикаментозними методами. Природні ресурси: ландшафт, біоклімат, мінеральні води, лікувальні грязі.

Рекреаційні ресурси. Рекреаційний потенціал території.

Суспільно-історичний рекреаційний потенціал: архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві ресурси.

Біометеорологічні фактори: метеореологічні фактори (хімічні, фізичні), радіаційні фактори (сонячні, космічні), телуричні (земні).

Тема 3. Курорт – провідний сегмент індустрії туризму. Типологія курортів

Роль курортів в зміцненні здоров'я людини. Вимоги до курортів. Основні типи курортів: кліматичні, бальнеологічні, грязелікувальні, перехідні.

Рекреаційна мережа. Класифікація санаторно-курортних закладів в Україні: санаторії, санаторії-профілакторії, пансіонати, курортні клініки, курортні готелі. Критерії їх державної акредитації.

Основні принципи санаторно-курортного лікування. Санаторний режим та його особливості. Основи курортного лікування (кліматичні, бальнеологічні, фізіотерапевтичні й інші фактори). Медичний відбір пацієнтів (хворих) для санаторно-курортного лікування.

Поняття «лікувально-оздоровча місцевість». Основні курорти України.

Тема 4. Організація санаторно-курортного обслуговування. Типи санаторно-курортних та рекреаційних закладів

Діяльність санаторно-курортних і оздоровчих закладів (підприємств).

Типи санаторно-курортних і оздоровчих закладів (підприємств): санаторії, санаторії-профілакторії, пансіонати з лікуванням, пансіонати відпочинку, курортний готель, будинки відпочинку, бази відпочинку та інші. Їх характеристика.

Організаційно-правові форми санаторно-курортних і оздоровчих закладів (підприємств): товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ), товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ), акціонерне товариство (АТ), командитне підприємство (КП).

Організаційно-правові форми об'єднань санаторно-курортних і оздоровчих закладів (підприємств): асоціація, корпорація, консорціум, концерн, державні та комунальні господарські об'єднання.

Тема 5. Медична кліматологія та кліматотерапія

Поняття клімату. Умови формування клімату. Клімато-курортологічна характеристика України. Кліматичне лікування. Вплив клімату на організм здорової й хворої людини. Використання клімату з лікувальною метою.

Медичне оцінювання погоди й клімату. Хімічні фактори повітря, хімічний зміст та вплив на організм. Фізичні метеорологічні фактори: температура, атмосферний тиск, вологість повітря, хмарність, опади, вітер, їх характеристика, взаємозалежність, класифікація, вимірювання. Космічні фактори, магнітне поле Землі, космічне випромінювання. Класифікація погоди. Основні групи погоди. Вплив погоди на людину,

реакції організму людини. Біокліматичний потенціал й біокліматичне зонування територій. Кліматична характеристика приморських курортів Криму. Рекреація на приморських курортах Криму в різні сезони.

Медична кліматологія як наука. Метеорологія. Кліматотерапія: визначення, зміст. Методи кліматолікування: аеротерапія, геліотерапія, талассотерапія, спелеотерапія.

Історія дозування кліматолікувальних процедур. Основні групи кліматопроцедур. Дозування процедур (сонячні та водні ванни) та їх залежність від кліматичних умов. Співвідношення понять адаптації та акліматизації.

Основні фази акліматизації. Кліматопатичні реакції. Метеопатичні реакції. Загартування: принципи та цілі. Використання властивостей повітря та фізичних властивостей води. Використання сонячного опромінення.

Тема 6. Лікувальне значення води та водяної пари

Значення води. Розподіл води в гідросфері. Водні ресурси України (підземні води, артезіанські води: місце розташування, зміст). Фізико-хімічні властивості мінеральних вод. Основні бальнеологічні групи мінеральних вод. Класифікація мінеральних вод в Україні.

Обливання, обмивання, обтирання, укутування, компрес, як методи використання води з метою впливу на організм людини та загартування. Лікувально-профілактичні купання: види та об'єкти впливу. Фази купання. Морське й лікувально-морське купання: цілі й правила. Каскадне купання. Водні процедури в басейнах.

Історія водолікування: гідротерапія, бальнеотерапія. Температурний, хімічний, механічний фактори ванн. Ванни та їх різновиди. Душ та його види. SPA-технології в відновлювальному лікуванні захворювань на курортах. Проблеми та напрямки організації SPA-туризму.

Історія лазні. Типи лазень: руська, фінська, японська й ін. Вплив лазні на організм людини та її використання. Лазневий віник та його види.

Тема 7. Пелоїди та мінеральні водойми. Лікування глиною

Хімічний склад лікувальних грязей. Структурний розподіл грязей. Регенерація грязей. Мінеральні водойми. Механізм фізіологічної лікувальної дії мінеральних вод і лікувальних грязей. Санітарні зони.

Грязьові аплікації: використання, типи. Парафінолікування, озокеритолікування, лікування нафталанською нафтою. Хімічний склад глини та її цілющі властивості. Макро- та мікроеlementи. Псамотерапія. Зовнішнє й внутрішнє використання глини.

Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в лікувально-оздоровчій практиці

Історія використання лікарських рослин. Лікарські форми та їх види.

Історія використання меду та продуктів бджільництва. Макро- та мікроелементи (хімічний зміст), вітаміни меду, перга, прополіс, маточне молоко, бджолиний віск, пилок, використання для лікування різноманітних хвороб.

Тема 9. Територіальна організація лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму світу та України. Курорти Європи, Азії, Америки, Австрії, Океанії

Географія курортів в Дальньому зарубіжжі: Центральна Європа, Південна Європа, Північна Європа; Америка; Близький Схід; Азія, Океанія й Африка.

Курорти помірного поясу та субекваторіально-тропічні курорти. Курорти перехідного типу.

Місце курортів України та Криму серед приморських кліматичних світових курортів. Основні методи лікування й оздоровлення, які застосовують на сучасних європейських курортах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
Тема 1. Історія розвитку лікувально-оздоровчого туризму	6	2	1			3	8	2				6
Тема 2. Фактори розвитку лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму	7	2	2			3	8					8
Тема 3. Курорт – провідний сегмент індустрії туризму. Типологія курортів	11	4	2			5	10	2				8
Тема 4. Організація санаторно-курортного обслуговування. Типи санаторно-курортних та рекреаційних закладів	9	4	2			3	8	2				6
Тема 5. Медична кліматологія та кліматотерапія	7	2	2			3	8					8
Тема 6. Лікувальне значення води та водяної пари	7	2				5	8	2				6
Тема 7. Пелоїди та мінеральні водойми. Лікування глиною	7	2	2			3	8	2				6
Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в лікувально-оздоровчій практиці	7	2				5	8					8
Тема 9. Територіальна організація лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму світу та України. Курорти Європи, Азії, Америки, Австрії, Океанії	13	6	2			5	8	2				6
Підготовка до поточного тестового контролю	6					6	6					6
Контрольна робота, яка виконується під час СРС	10					10	10					10
Усього годин	90	26	13			51	90	12				78

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку лікувально-оздоровчого туризму	1
2	Фактори розвитку лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму	2
3	Курорт – провідний сегмент індустрії туризму. Типологія курортів	2
4	Організація санаторно-курортного обслуговування. Типи санаторно-курортних та рекреаційних закладів	2
5	Медична кліматологія та кліматотерапія	2
6	Пелоїди та мінеральні водойми. Лікування глиною	2
7	Територіальна організація лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму світу та України. Курорти Європи, Азії, Америки, Австрії, Океанії	2
	Разом	13

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
1	Тема 1. Історія розвитку лікувально-оздоровчого туризму: - охарактеризувати історичні передумови виникнення санаторно-курортної справи; - охарактеризувати розвиток курортної справи в Україні; - охарактеризувати перспективи розвитку санаторно-курортної справи; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	3	6
2	Тема 2. Фактори розвитку лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму: - виявити та охарактеризувати природні лікувальні фактори у поєднанні з фізіко-терапевтичними та медикаментозними методами; - охарактеризувати природні ресурси України та світу: ландшафт, біоклімат, мінеральні води, лікувальні грязі;	3	8

	- охарактеризувати рекреаційні ресурси України та світу; - охарактеризувати суспільно-історичний рекреаційний потенціал України та світу: архітектурно-історичні, подієві ресурси; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.		
3	Тема 3. Курорт – провідний сегмент індустрії туризму. Типологія курортів: - охарактеризувати критерії державної акредитації санаторно-курортних закладів в Україні; - охарактеризувати курорти країни <i>(на вибір студентом)</i>; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	5	8
4	Тема 4. Організація санаторно-курортного обслуговування. Типи санаторно-курортних та рекреаційних закладів: - охарактеризувати нормативно-правову базу функціонування курортів; - зробити порівняльний аналіз організації дозвілля в санаторно-курортних закладах світових курортів: анімаційний сервіс; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	3	6
5	Тема 5. Медична кліматологія та кліматотерапія: - охарактеризувати біокліматичний потенціал й біокліматичне зонування територій; - охарактеризувати загартування: принципи та цілі; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	3	8
6	Тема 6. Лікувальне значення води та водяної пари: - охарактеризувати особливості лікувального впливу на організм прісної води; - охарактеризувати існуючі водні процедури у санаторно-курортних підприємствах України та світу; - охарактеризувати водолікування та	5	6

	вплив водолікувальних процедур на організм людини; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.		
7	Тема 7. Пелоїди та мінеральні водойми. Лікування глиною: - зробити порівняльний аналіз видів пелоїдів; - охарактеризувати лікувальне використання пелоїдів, глини та інших субстанцій на організм людини; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	3	6
8	Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в лікувально-оздоровчій практиці: - охарактеризувати самолікування; - охарактеризувати значення рослини у житті людини; - охарактеризувати цілющі властивості меду та його використання при хворобах; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	5	8
9	Тема 9. Територіальна організація лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму світу та України. Курорти Європи, Азії, Америки, Австрії, Океанії: - охарактеризувати лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм України; - охарактеризувати лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм курортів Європи; - охарактеризувати лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм курортів Азії; - охарактеризувати лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм курортів Америки; - охарактеризувати лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм курортів Австралії; - підготувати інформаційні повідомлення та виступи.	5	6
Підготовка до поточного тестового контролю		6	6
Контрольна робота, яка виконується під час СРС		10	10
	Разом	51	78

6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота є складовою навчального процесу, активною формою самостійної роботи студентів, і представляє собою закінчене дослідження певного напрямку.

Метою виконання контрольної роботи є набуття навичок комплексної оцінки розвитку лікувально-оздоровчого туризму відповідної країни світу (*країну для розгляду й аналізу студент обирає самостійно*).

Передумовами виконання завдання слугують:

- систематичне відвідування лекцій,
- активна участь в роботі на семінарських заняттях,
- творча ініціатива студента,
- відповідальність та організованість студента;
- участь у студентських конференціях.

Контрольна робота виконується студентом самостійно і здається у встановлений термін (як правило, за два тижні до закінчення навчального семестру).

Студент повинен самостійно навчитися працювати з науковою економічною літературою, посібниками, довідковими, статистичними та іншими науково допоміжними матеріалами згідно з вибраною темою.

Використовуючи різноманітну літературу студент повинен уміти коротко викласти зміст вибраної теми. При цьому важливо не тільки проаналізувати питання, але й визначити своє бачення проблеми, своє ставлення до її розв'язання.

При виконанні контрольної роботи *студент повинен користуватися* методичними вказівками щодо виконання контрольної роботи навчальної дисципліни, методичними вказівками щодо самостійної роботи дисципліни, а також навчально-методичною літературою. Запорукою успішного виконання контрольних робіт виступає повне дотримання методичних рекомендацій.

Розкриття теми має бути пов'язаним із пунктами плану контрольної роботи. Сама робота повинна бути результатом опрацювання й засвоєння декількох джерел.

Успішне виконання контрольної роботи виступає обов'язковою умовою допуску до проходження підсумкового контролю (заліку) з дисципліни. Якісно проведені дослідження можуть виступати основою для написання курсових та дипломних робіт.

Контрольну роботу студенти виконують державною мовою. Загальний обсяг – не більше 20-25 сторінок, надрукованих через 1,5 інтервалу, гарнітура Times New Roman, кегль 14 в редакторі Microsoft Word

на одному звороті сторінок стандартного формату (A4) з дотриманням стандартних полів, сторінки нумерують у правому нижньому куті. В кінці роботи наводиться список використаних джерел.

Завдання та зміст контрольної роботи мають відповідати наступним вимогам:

- титульний аркуш;
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (якщо є).

Вступ має містити обґрунтування актуальності обраної теми, формулювання об'єкта і предмета дослідження, мету і зміст поставлених завдань.

Основна частина складається з трьох розділів:

Розділ 1. Загальна характеристика країни.

Розділ 2. Оцінка розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країні.

Розділ 3. Презентація основних курортів країни.

Висновки узагальнюються по всій контрольній роботі.

В *список використаних джерел* необхідно включати навчальну літературу, періодичні видання для проведення аналізу та оцінки розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країні, джерела ресурсів мережі Інтернет.

Форма проведення підсумкового оцінювання виконаного дослідження – презентація та публічна доповідь (5-7 хвилин) з подальшим відкритим обговоренням або індивідуальна співбесіда на тему контрольної роботи.

При оцінці контрольної роботи враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи.

Результати виконання контрольної роботи зараховується як відповідний модуль. Загальна кількість балів за виконання дослідження – 10. Бали враховуються в підсумковий результат вивчення дисципліни.

Перелік рекомендованих тем для написання контрольних робіт з дисципліни «Лікувально-оздоровчий туризм»

1. Загальна характеристика лікувально-оздоровчих курортів Німеччини.
2. Загальна характеристика лікувально-оздоровчих курортів Франції.
3. Загальна характеристика лікувально-оздоровчих курортів Грузії.
4. Загальна характеристика лікувально-оздоровчих курортів Болгарії.
5. Загальна характеристика лікувально-оздоровчих курортів будь-якої країни *(на вибір студента)*.

6. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних, семінарських і практичних занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати розрахункові, ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення контрольних робіт за відповідним розділом або темами. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;

- виконанням індивідуальної семестрової роботи (реферати, аналітичні обзори, презентаційні доповіді).

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота											Разом	Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	КР	поточний тестовий контроль	60	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	10	14			

КР – Контрольна робота, яка виконується під час СРС

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Закон України «Про курорти» від 05 жовтня 2000 р. № 2026-III із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 19 січня 2006 року № 3370-IV.
2. Бабкина А.В. Специальные виды туризма: учеб. пособие / А.В. Бабкина. – Ростов н/Д: Феникс, 2008. – 252 с.
3. Боголюбов В.М. Курортология и физиотерапия / В.М. Боголюбов. – М.: Бином, 2008. – 312 с.
4. Ветитнев А.М. Курортное дело: учеб. пособие / А.М. Ветитнев, Л.Б. Журавлева. – М.: КНОРУС, 2006. – 528 с.
5. Драчева Е.Л. Специальные виды туризма. Лечебный туризм: учеб. пособие / Е.Л. Драчева. – М.: Кнорус, 2008. – 152 с.
6. Заваріка Г.М. Курортна справа: Навч. посіб. Видавництво «Центр учбової літератури», 2015. – 352 с.
7. Кусков А.С. Курортология и оздоровительный туризм / А.С. Кусков, О.В. Лысикова. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 320 с.
8. Рутинський М.Й. Географія туризму України. – Київ: ЦНЛ, 2004. – 159 с.
9. Степанов Е.Г. Основы курортологии: учеб. пособие / Е.Г. Степанов. – Х.: ХНАГХ, 2006. – 326 с.
10. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навч. посібник / В.Н. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
11. Туристична курортологія / укл. Бойко І.Д., Савранчук Л.А. – Чернівці: Рута, 2007. – 116 с.

Допоміжна література

1. Лобода М.В. Основы курортологии / М.В. Лобода, Э.А. Колесник. – К.: Изд. Куприянова, 2003. – 512 с.
2. Бальнеологические курорты [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.allmedicina.ru/news.php?rubr=71>.
3. Безруков Ю.Ф. Рекреационные ресурсы и курортология / Ю.Ф. Безруков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jewellery.org.ua/address/Bezrukov-09.pdf>.
4. Вивчення потенційних ринків для Спа-лікувального туристичного сектору Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://linc.com.ua/documents/storage/Spa_Market_Research.pdf.
5. Восстановительная медицина и курортология [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unmc.su/Kremlin_medicine/Journal-3-2008.pdf.
6. Все курорты мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yestravel.ru/resorts/>.

7. Курорти та санаторії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sankurort.ua/>.
8. Курорты мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tourua.com/ru/resort/>.

**10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції,
інше методичне забезпечення**

1. <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державного комітету статистики України
2. <http://www.me.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/> – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського